

Pracovní překlad: J.-L. Marion, *Reprise du donné (Znovu promýšlet dané)*, Puf, Paris 2016, §25, str. 144-146.

§25 Osvobození a rezerva (*La dispense et la réserve*)

Svět nesmíme definovat jako celek objektů (neboť objekty nelze celkově shrnout, jelikož jsou výsledkem jisté konstituce, jež je vždy úkolem, který je třeba bez vidiny konce předělávat). Ani jako celek jsoucna (neboť jsoucna by šlo celkově shrnout jen z pohledu nějakého svrchovaného jsoucna, které je nám nepřístupné). Ani jako celek skutečností (*effectivités*) (neboť skutečnosti nejsou celkem možností ani nemožností, nikdy tedy nedosahují žádného celku, nýbrž provádějí odčítání). A dokonce jej nesmíme definovat ani jako „jsoucí dané v celku“¹ (*l'étant donné en totalité*) (neboť jestliže se jsoucí ukazuje tím způsobem, že se dává, neexistuje hranice jeho dávání ani možnost určit nějaký jeho celek). Žádná totalizace světa se ostatně nezdá být *de iure* možná právě proto, že se svět jako takový jeví jen tím způsobem, že stále ještě a stále znovu zůstává možností, čímž osvobozuje (*dispense*) možné, jež je jako takové netotalizovatelné. Jelikož je svět celkem, který je stále ještě možností, a je tedy netotalizovatelný, může být vymezen pouze jako neomezené, [144] jako netotalizovatelná totalita možného. Zkrátka jako to, co osvobozuje (*dispense*).

Co svět osvobozuje a v jakém smyslu to závisí na fenomenalitě? Svět osvobozuje to, co se dává, dává možné tak, jak se rozevívá (*déclôt*). Ale protože si možné zasluhuje své označení jen tehdy, když se rozvíjí bez podmínek (fixovaných nějakým *ego*) a bez hranic (oproti jakékoli konečnosti), možné se může (a bezpochyby musí) dávat absolutně: takto se vše to, co se ukazuje, dává, ovšem vše to, co se dává, se přesto neukazuje. Svět osvobozuje to, co se dává, ovšem osvobozuje jak to, co se ukazuje, tak – což je s tím nerozlučitelně spjato – i to, co se neukazuje, ať už se to neukazuje vůbec, anebo prozatím – zkrátka neviděné. Aniž by to počítal, svět osvobozuje to, co se dává podle možnosti bez hranic a bez podmínek; dává tedy to, co se ukazuje, *a stejně tak to, co se neukazuje, neviděné*. Svět osvobozuje to, co se dává a ukazuje, ale také to, co se dává v tom ukazujícím se. Jak se tato část, která se v daném neukazuje, pokaždé stanovuje? Tato část se určuje v poměru k tomu, co z ní *ego*, napříště v podobě *adonné* („realizátora“, „činitele, anebo toho, komu se toto vše přihází“²), může přijmout. Přijetí zde spočívá v *aktivním* odporu, který transformuje a dává formu tomu, co je z daného prozatím neviděné a nezformované, aby mu umožnil ukázat se na plátně

¹ J.-L. Marion, *Le Visible et le Révélé*, Paris 2005, str. 92.

² M. Merleau-Ponty, *Viditelné a neviditelné*, Praha 1998, str. 239.

fenomenality. Neformující přijetí toho, co se dává, tedy nechává vystoupit neviděné jako to, co se ukazuje. Ovšem to, co se ukazuje, nikdy adekvátně a beze zbytku nepokryje to, co se dává. Osvobození daného světem s sebou nese zpoždění adonné v jeho ukazování. Osvobození světa s sebou ve světě nese rezervu neviděného, od níž adonné vždy odlišuje zformování ve viditelném. Nepodmíněné osvobození odkládá část fenomenalizace neviděného stále na později, má jej stále v zásobě. Odtud neomezená možnost viditelného, které je stále na příchodu (à venir). V tomto smyslu měl sv. Augustin pravdu, když učinil závěr, že svět sám je [145] bezpochyby větší a dokonalejší zázrak než všechny ty, jichž je plný.³

Možnost, která je stále na příchodu, lze fenomenologicky chápat třemi odlišnými a komplementárními způsoby. Nejprve jako *předstih* (avance) (či předsunutí, přicházení), který dává vše, co se může – absolutně bez podmínek a hranic – ukazovat (nebo eventuálně neukazovat se). Poté jako *příchod* (avènement), kdy přichází vše, co se dává, aniž by se to ukazovalo, jinak řečeno, aniž by odpor adonné měl sílu dovést jej k fenomenalitě; takto zůstává jisté prozatímní neviděné či dovršené neviditelné. A konečně jako *událost* (événement), kdy se to, co se zprvu dává jako neviděné, ukazuje jako fenomén. Událost se ve skutečnosti stává a zůstává jistým fenoménem v té míře, v níž ji adonné bez ustání přijímá a bez oddychu ji přiděluje význam, který jí v každém okamžiku náleží, což znamená, že jí úzkostlivě přiděluje řadu významů, které to, co se dává, vyžaduje pro to, aby se mohlo i ukazovat. Vidíme, že *předstih* světa zahrnuje současně jak *příchod* jako jeho rezervu, tak *událost* jako jeho osvobození. Ovšem *příchod* jako rezerva není negativním momentem, zatímco *událost* by byla jejím momentem pozitivním: *předstih* světa spočívá spíše v jejich skloubení, v jejich záhybu a rozvinutí tohoto záhybu.

Před několika lety jsme dospěli k tomuto závěru: „A přece i dar, jehož se zřekneme, zůstává zajisté dán. Jsem tedy posedlý tím, co nemohu nebo nechci nechat ukázat se. Noc neviděného, již daného, ale bez kvality, zahaluje nesmírný den toho, co se již ukazuje. Takto zůstává adonné jediným mistrem i sluhou daného.“⁴ To, co je tu řečeno o *daném*, platí i pro svět, tentokrát slovy Patočky: „Zjevující se věci „mi mají co říci“ a říkají mi, co je třeba udělat, moje prezence v nich a to, co je prezentováno, je obklopeno dvorem toho, co není

³ Sv. Augustin, *Cité de Dieu*, Paris 1959, XXI, 7, str. 402.

⁴ J.-L. Marion, *Étant donné*, Paris 1997, str. 438.

prezentní, ale možné, a jakožto možné je to zvoucí – lhostejné – odpudivé, a to předem (à l'avance).“⁵ [146]

⁵ J. Patočka, *Subjektivismus Husserlovy fenomenologie a požadavek fenomenologie asubjektivní*, in: *Fenomenologické spisy II*, Praha 2010, str. 417.